

23 aprel Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüquqları Günüdür

Kitab təkcə bilik mənbəyi deyil, həm də onu sevənlərin ürək dostu, könül sirdaşıdır. Kitabla ünsiyyətdə olanlar və ülfət bağlayanlar mədəniyyətlərinin zənginliyi ilə də digərlərindən seçilir. Bazar iqtisadiyyatına keçid dövründə bir sıra mədəni sərvətlərimiz kimi, kitaba, nəşriyyat işinə də laqeydlilik özünü açıq-aşkar göstərdi. Əvvəllər yüz min tirajla nəşr olunan çeşid-çeşid ədəbi nümunələrin sayı 200-250 nüsxəyə endi.

Şükürlər olsun ki, bu gün yenə də oxu mədəniyyəti, kitaba məhəbbət əvvəlki səviyyəyə qayıtmaqdadır. Ötən əsrin 90-cı illərindən fərqli olaraq, kitabxanalarda vəziyyət tamamilə başqadır: nəinki Azərbaycan ədəbiyyatı, dünya xalqlarının kitab mədəniyyəti ilə də maraqlanırlar və onların ədəbi-bədii çap məhsullarının oxucusuna çevrilir. Bu işdə, təbii ki, elektron kitabxanaların da rolunu danmaq olmaz. Bir sözlə, kitabın təbliğinə xüsusi

Kitaba məhəbbət və oxu mədəniyyəti...

si önəm verilir. Azərbaycan yazıçı-şairlərinin əsərləri dünya ədəbiyyatı nümunələri ilə paralel təbliğ olunur ki, burada da marağa səbəb yeni müəlliflər və onların ədəbi-bədii əsərləridir.

23 aprel tarixinin dünya ədəbiyyatı üçün simvolik olmasını kitab dostları daha yaxşı bilir. Həmin gün söz sənəti dahilərindən Şekspir, İnkə Qarsilaso de la Veqa dünyasını dəyişib. Moris Droqon, X.Laksness, Vladimir Nabokov, Maniel Mexia Valeho kimi korifeylər isə aprelin 23-də dünyaya göz açıblar. 1995-ci ildə Parisdə keçirilən UNESCO-nun Baş Konfransında ədəbiyyat üçün simvolik olan 23 aprel Kitab və Müəlliflik Hüquqları Günü kimi təsdiqlənib. "Don Kixot" romanının ilk dəfə nəşr olunmasının 400 illiyi ilə əlaqədar keçirilən tədbir də həmin tarixə təsadüf etmişdir və beləliklə, 23 aprel əsl kitab bayramıdır!

Fəaliyyətə başladığı gündən klub və kitabxanalar mədəniyyət müəssisələri kimi insanların asudə vaxtının səmərəli keçməsinə xüsusi rol oynayıb. Lakin sovetlər dövründə klubla kitabxanaların iş prinsipləri fərqli idi: klub yığıncaq və konsert, kitabxana isə oxucu auditoriyası kimi fəaliyyət göstərirdi.

23 aprelin Ümumdünya Kitab və Müəlliflik Hüquqları, 26 aprel tarixinin isə Beynəlxalq Əqli Mülkiyyət Günü kimi ölkəmizdə də qeyd olunması artıq ənənəyə çevrilib. Bu münasibətlə hər il Müəllif Hüquqları Agentliyinin təşəbbüsü ilə silsilə tədbirlər keçirilir. Məqsəd kitabların insan həyatındakı böyük əhəmiyyətinin təbliği, müəlliflik hüququnun mədəni irsin yaranmasında və qorunub saxlanmasıdakı rolu, davamlı iqtisadi inkişafda və informasiya texnologiyaları cəmiyyətinin formalaşmasında vacib amilə çevrildiyini diqqətə çatdırmaq, əqli mülkiyyətin yaradıcılarına dövlət qayğısını nümayiş etdirmək, mədəni irsin və adət-ənənələrimizin gələcək nəsillərə ötürülməsi işini günün tələbləri səviyyəsində qurmaqdır.

Müəllif-hüquq sisteminin və Müəllif Hüquqları Agentliyinin müstəqillik dövründəki fəaliyyətinin 23 ili tamam olur. Bu dövr ərzində respublikamızda əqli mülkiyyət, o cümlədən qeyri-maddi mədəni irsin qorunması sahəsində qanunvericilik, idarəçilik və məhkəmə sistemləri yaradılmış, müasir tələblər nəzərə alınmaqla onlar təkmilləşdirilib və beynəlxalq standartlara uyğunlaşdırılıb.

Son illər müəllif-hüquq sahəsi üzrə normativ hüquqi bazanın təkmilləşdirilməsi prosesi uğurla davam etdirilir. "Əqli mülkiyyət hüquqlarının təminatı və piratlığa qarşı mübarizə haqqında" qanunun tətbiqi ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər, Cinayət və Cinayət Prosessual məəcəllələrinə, "Nəşriyyat işi haqqında" qanuna və Müəllif Hüquqları Agentliyinin Əsasnaməsinə də müvafiq dəyişikliklər edilib, eləcə də müəllif-hüquq pozuntularına dair sanksiyalar müzakirə üçün Müəllif Hüquqları Agentliyinin rəsmi saytında yerləşdirilib.

Beləliklə, "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" inkişaf Konsepsiyasının icrası ilə bağlı qeyd olunan 3 prioritet istiqamət, yeni rəqəmli mühitdə hüquqların idarə edilməsi, onların təminatı və qeyri-maddi mədəni irsimizə daxil olan incilərimizin qorunması üzrə qarşıda mühüm vəzifələr durur və dövlət səviyyəsində bu məsələlər öz həllini tapmaqdadır ki, bunların da əksəriyyəti "rəqəmli hüquqlar"la bağlıdır.

Əqli mülkiyyətdən olan kitab zaman-zaman hər kəsin dostu olub. Kitabların yaratdığı ünsiyyəti, onların bağladığı ülfəti və verdiyi dərsi olduğu kimi dərk etmək hər gələn yeni nəslin mədəni borcudur. Axı kitablar bizim dilimiz, elmimiz, birliyimizdir.

yıqları yaranandan bir-biri ilə qırılmaz təmasda olub. "Yaradıcıdan, müəllifdən - əlyazmaya, kitaba, əlyazmadan, kitabdan - müəlliflik hüququna" - bu üzvi əlaqələr və formül tarixi ardıcılıqla yanaşı, müəlliflik hüququnun yaradıcılıqdakı əhəmiyyətini göstərir. Bugünkü rəqəmsal dünyanın bütün dəyişikliklərinə baxmayaraq, kitab yenə də öz əhəmiyyətini qoruyub saxlamaqdadır. Nizami Gəncəvinin "tükənməz mədəni qida", Şekspirin "təcdan qiymətli", Mirzə Ələkbər Sabirin "ilk dostu", Həsən bəy Zərdəbinin "qiymətli dəfinə" adlandırdıqları kitab bilik mənbəyi olaraq qalmaqdadır. Dünya mədəniyyətinin inciləri sırasında Azərbaycanın "Kitabi-Dədə Qorqud"unun yerini isə heç bir elektron kitab tuta bilməz.

Xalqımızın ənənəvi mədəni nümunələrinin (folklor) və ənənəvi biliklərinin sistemli şəkildə öyrənilərək hüquqi şəkildə qorunması, erməni plagiatlığının ifşa edilməsi istiqamətlərində də ölkəmizdə bir sıra tədbirlər keçirilib.

Digər komponentlərlə yanaşı, əqli mülkiyyətin qorunmasını əks etdirən innovasiyalar göstəricisinə görə Azərbaycan dünyada 51-ci, MDB dövlətləri arasında birinci yeri tutur. Bununla yanaşı, böyük əhəmiyyət kəsb edən əqli mülkiyyət sahəsinin 2014-2020-ci illərdə inkişafına dair Milli Strategiyanın müəlliflik hüququnu hazırlanaraq, ictimai müzakirə üçün Müəllif Hüquqları Agentliyinin rəsmi saytında yerləşdirilib.

Beləliklə, "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" inkişaf Konsepsiyasının icrası ilə bağlı qeyd olunan 3 prioritet istiqamət, yeni rəqəmli mühitdə hüquqların idarə edilməsi, onların təminatı və qeyri-maddi mədəni irsimizə daxil olan incilərimizin qorunması üzrə qarşıda mühüm vəzifələr durur və dövlət səviyyəsində bu məsələlər öz həllini tapmaqdadır ki, bunların da əksəriyyəti "rəqəmli hüquqlar"la bağlıdır.

Əqli mülkiyyətdən olan kitab zaman-zaman hər kəsin dostu olub. Kitabların yaratdığı ünsiyyəti, onların bağladığı ülfəti və verdiyi dərsi olduğu kimi dərk etmək hər gələn yeni nəslin mədəni borcudur. Axı kitablar bizim dilimiz, elmimiz, birliyimizdir.

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU,
"Azərbaycan"